

A kultúra nem valami kamra, ahol külön áll a barack-, külön a szilvaíz, az egyik polcon a savanyú uborka, a másikon a kosár krumpli; a kultúrában mindennek köze lehet mindenhez – hajtogatam rögeszmésen a tanítványaimnak s bizonyára az olvasóimnak is, és örülök, ha az élet bizonyítékokat szállít a rögeszmémhez. Ilyen az élet, nagy szállító, hiába.

Most éppen Norman Maneát szállítja több irányból. A „Spune și tu!” emailcímről (jelentése: Mondd el te is! – mármint a véleményedet vagy ami a szívedet nyomja) folyamatosan érkeznek cikkek hozzám. Az Adevărul napilap egyfajta blogja ez, s legutóbb Alexandru Muraru bejegyzését hozta el az elektronikus galamb, a Chipul lui „30 decembrie”: un soldat plîngînd (December harmincadika egy síró katona arcát viseli) címmel. A szöveg az 1947-es eseményről, Mihály király lemondatásáról szól (aki egyébként tavaly töltötte 90. születésnapját, s akit a honlap az év emberének választott), a cím pedig a király egyik sűrűn felelevenített emlékéből származik. 1948. január harmadikán, amikor vonatra tették az egykori uralkodót, „A peron üres volt, azoknak a tiszteknek a kivételével, akik a királyi szerelvény felé vezető utat vigyázták; két sorban álltak ott. De nem azért, hogy tisztelegjenek előttünk. Háttal álltak nekünk, úgyhogy nem láthattak. Ennek ellenére, amikor felszálltunk a vagonba, egyikük felém fordította a fejét. Néhány másodpercig láthattam az arcát. Úgy sírt, mint egy gyermek. (...) Az a könnyező katona azt jelentette számomra, hogy a lakosság hűséges maradt a Koronához.” Norman Maneát pedig Înțoarcerea huliganului (A huligán visszatér; magyarul 2009-ben látott napvilágot a pécsi Alexandra Kiadónál, Koszta Gabriella fordításában) című regénye miatt idézi fel a szerző, ebből ugyanis kiderül, a kommunista párt tagjai és szimpatizánsai tudtak a lemondatás előkészületeiről, másrészt Manea szerint is ez a nap, ez a december harmincadika gyilkolta meg a legutolsó reményt is.

Személyesen nekem pedig azért fontos Manea, mert december elején egy román nyelvű doktori védésre kaptam meghívást, a Claudiu Turcușera (őt a novemberi lapszemlében emlegettem, és éppen Manea kapcsán, lévén, hogy az ő monográfusa), s ott kiderült, milyen pitiáner és porbafingó a román irodalmi élet is. Az egyik opponens, Paul Cornea professzor ugyanis kijelentette, minden eddigi visszafogottság ellenére úgy tűnik, most már „a másik oldalon” is elfogadják az Amerikában élő s évek óta Nobel-esélyesként emlegetett író, mire egy másik opponens: már elfogadták, már megjelent!

Utánanéztem: a România literară tavalyi 49-es számáról van szó, amely Focus: Norman Manea (Fókuszban Norman Manea) címmel öt szövegből álló összeállítást közöl. Ion Bogdan Lefter Mic inventar bibliografic și de prestigiu (Kis adattár az életrajzról és az irodalmi tekintélyről) című írásából kiviláglik, az országból való távozásáig, 1986-ig Maneát „értékes prózairónak” tartották, holott már tíz könyvet publikált: három novellaválogatást, öt regényt és két esszéket. Igaz, A huligán visszatér csak 2003-ban jelent meg, valami baj mégis van ezzel a farkasvaksággal. A román kritikusok egy része lelkesen egyetért a külföldi kritikákkal? Vagy tényleg csak A huligán lenne ennyire jó? De hát a Times Literary Supplement „sűrű és ragyogó regénynek” nevezi az 1986-os (!) Plicul negrut (A fekete boríték).

Talán a hiúság miatt nem ünnepelt Nicolae Manolescu és köre (nyersen szólva a România literară) – nem akart azokkal énekelni, akiket sznoboknak tartott. De van a visszafogottságnak egy konkrétabb s bizonyos értelemben tiszteletreméltóbb oka is. A román közgondolkodás és legcsodálatosabb teljesítményei (Tamás Gáspár Miklós is megírta – Levél román barátaimhoz. ÉS, 2000. december 15., s egyre inkább így látom magam is) a jobboldalon helyezkednek el, s az minden kutatás és hozzáértés nélkül is látnivaló, hogy az egyik legnagyobb név, akik elől még a románoktól többnyire viszolygó magyarok sem zárkoznak el: Mircea Eliade. És kiról írta Manea 1991-ben Felix culpa című esszéjét? Eliadéről. Azt fejtegeti benne, a kitűnő vallástörténész és prózairó tulajdonképpen soha nem bánta meg vasgárdista múltját, sőt, soha nem is nézett szembe vele. Ezek után naivitás lett volna arra számítani, hogy a România literară babérkoszorút fon Manea homlokára. Manolescu ugyan nem olyan elkötelezetten jobboldali, mint a Liiceanu–Pleșu–Patapievici trió, mégis inkább jobb-, mint baloldali, s főleg: inkább lavírozós, mint valamilyen.

Ezek kemény szavak, tudom. Éppen ezért jusson eszünkbe, hogyan fogadta a magyar közvélemény nagy része Kertész Imre Nobelét, kiket olvasnak a magyar kritikusok és mikor (Bodor Ádámot áttelepedése után, of course), kire figyelnek és miért, ecetet rá, ecetet rá, ahogy egykori történelemtanárom fordította a latin etceterát.

Kategória: Szemle

Denumire autor: Demény Péter

Látó Szépirodalmi Folyóirat